

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 22.

У НОВОМ САДУ 29. МАЈА 1886.

ГОД. II.

ЖИВИО РАДАЈА!

ПРИ ПОВЕТКА СА СЕЛА.

СРОЧИО ПАНТА ПОПОВИЋ.

(Наставак.)

5. Згодна прилика.

Суседова јуница награђена на изложби.

Јуница, што су јој Пера и чича нож наменули, сва је сермија суседова, зато су је ови и неговали као мало дете. И старије и млађе откуд је које ишло, нудило је јуницу, чим је боље могло, шта више, што наш затуцани свет као лудост исмејава, сваки дан су је, као добра коња, чешали и прали; али онако је и била здрава и снажна, мислио би да је бик а не јуница.

Та јуница је била сво уздање читаве куће суседове.

Да нарасти па да се отели, сваке године по једно, па да мушко буде, па док суседов син нарасти до бича таман и теоци до плуга, па онда да узму пошину земљу на поле па на пошн салаш па ори а нуз то млека као воде.

Суседова ћерка, кад је реч о наполици, примећивала је, да би волила, да узму један чича-Јовин салаш на поле; али отац јој вели, да због сина Пере не би хтео да има посла са чича-Јовом.

Сирота девојка, како јој се рачуни с очевим не подударају! Та и она зна, да је хуља чича-Јовин Пера; али она воли ту хуљу. А баш би добро било, да узме њен отац чича-Јовин салаш на поле, баш за Перу би добро било да га узме, судила је суседова ћерка; та Пера кад би видио, како њен отац ништа туђе неће, како му до последњег зрна потпунце половицу издаје, он би се застидио па би се и сам мануо крађе, а друго, бранила га је у себи суседова ћерка, он не краде што му треба, не краде, што воли туђе, него из несташлука, из хирошага. Добар је он, само је упао у бештијине руке. Ту је помислила на јареницу Перину па је узданула. Али

неће ни она дуго, само док је једаред ја добијем; но не треба, не вреди ма о шта каљати руке; нана Перина ми је казала, да ја само ћутим; она, вели, зна шта зна. Јуче ми је поклонила свилену мараму покојне сестре Перине. Он је то оној лоћи украо био, али га је мати натерала те је натраг узео и она је мени дала па рекла: на ти, ћерко, за тебе је; честитој и поштеној сам купила, честита и поштена нек је додере, а даће Бог, ту је сирота нана узданула па није ништа казала. Ја не знам шта је она мислила, али и ја кажем: даће Бог, добар је Бог. Воли нас Бог. Ето је дао да је наша јуница добила на изложби прву награду. Не гледи се то, ко је чији, него само је ли ваљан. Ето она је сиромашко марвинче, марвинче малог човека; али је зато опет велик господин признао, да је боља од све газдачке марве и дао јој златну медаљу, па не дам се ни ја ниједној газдачкој девојци; даће Бог па ћу и ја вешати сеферине на врат као и наша јуница медаљу. Онај велики господин купио је свилену пантљику, везао на њу златну медаљу па је обесио јуници нашој на врат, вели, нек се поноси њоме. Па кад јој је он мећао медаљу на врат и фалио мога лалу, била је тамо и нана Перина, те кад је он рекао лали: штета, што немаш још тако шта да си изнео на изложбу, рекла је нана, има он још лепше шта од тога, да видите, господине, његову ћерку Миленку; да се девојке изводе на изложбу и Миленка би добила прва награду, али њој би морали низ дуката обесити. — Е па, нано, кад је ти тако фалиш, обеси јој ти, ти баш имаш уз кога, рекао јој је онај велики господин, а нана је прихватила: и обесићу јој, ако Бог да, само што он псето, рекла је на Перу, њу није заслужио, па се бојим неће је ни добити, на каквој је цени отац држи. —

Али теби за љубав, нано, попустиће отац у цени, казала бих јој ја, да сам тамо била.

Чика Гавра, отац Миленкин, дотерао је са изложбе јуницу кући с медаљом о врату. Све је листом трчало, да види ту јубиланткињу, ту прослављену јуницу. И милина је било погледати. Као лепа девојка са сеферином на врату, висока па гипка, све се таласа кад иде, па оне паметне велике црне очи њене, само тек што не проговори. Кад дигне главу горе а рогове награг забаци, мислиш да није живинче шталско него јелен шумски; зато су је и прозвали Јеленком.

И ту мезимицу суседове куће, ту зеницу очију њихових, то немерено благо, то треће чедо суседово, хоће крвник Пера да украде и закоље. Та куд ће му душа безбожнику?!

Но шта ћемо, тако је то у свету: ум за морем а смрт за вратом. Па она не бира, она не пита ко је леп ко ли ружан, ко сиромачко ли газда, ко праведан или грешан. Чика-Гаврини ни у сну нису могли снити, како ће ужасно њихова јуница свршити. Иза такве славе, иза таквог тријумфа какав крај!

Чича гледи Јеленкину медаљу.

Дан по доласку чика-Гавре са изложбе рећиће чича Јова Пери:

— Синко, од тог наприказа никад ништа. Мени већ нарасташе зазубице. Мука ме подилази гледећи јуницу, кад иде на бунар. Кад ћу је једаред у котлу видити?

— Не могу никако да је се дочепам. Имају добро псето. Покушавао сам два-триред, али ме увек осете.

— Бадава, нема лова без матора лиса. Знам ја, шта ћу; отићићу ја суседу, бајаги да видим медаљу на јуници па ћу промотрити све, како се најбоље може извести а да не буде потере.

И тако је збиља тај дан отишао чича Јова суседовој кући и рекао му:

— Дошао сам, коно, да видим ту твоју златну медаљу.

— Ено је на јуници. Нека је који дан понесе, она је и заслужила, одговорио је сусед и одвео чича-Јову у шталу.

Чича Јова је гледао најпре медаљу па онда је узео на око краву.

— Бадава, и јесте ствар. Него знаш шта, коно! Ти си човек мали, није за тебе такв скупочено марвинче, то је велик трошак, неће се то теби исплатити, него продај ти мени то марвинче, ја ћу ти за њега добро платити, моћићеш за то купити две музаре с теоци па ето за четир пет година плут волова; а ко зна, може ова јуница бити штиркиња

па куд си онда пристао. Мени може бити, нек стоји само, као знак, као димер.

Суседа је збунила велика понуда чича-Јовина, али му је опет жао јунице, а баш ако би је и хтео дати, не може од друштва.

— Не могу, чичо, ето ја ћу се само нашалити пред друштвом, да сам је продао па ћеш видети покура.

И он призна чељад своју и каза јој.

— Ето, народе, ја продадох чичи Јеленку.

На то ти и жена и деца, као по договору у један мах бризнуше у плач и запевку. Као да је велико дете у кући умрло, такав је то лелек био. Онда ти се уједаред исправи жена пред мужем па се осече на њега.

— Макар да ти хоћеш, ми не дамо; ми смо је одранили, није она само твоја.

— Али чујте, шта ја за њу дајем, вели чича.

— Она није за продају, одговори жена.

— Али шта ћете, ако угине, ако је, ако је, но па ако је лопови украду, ви сте људи сиромаси, примите готове новце, док вам се дају, ја вам, знајте, добро желим.

— Желио не желио, ми не дамо.

— Али она мора бити моја.

— А откуд да мора, ко си ти, бога ти, да ти је ми морамо продати, испречи се жена на чича-Јову и овај једва умаче читав испред ње.

Сусед га је отпратио до авлинских врата, и ту су нешто диванили; али то ни кћи ни жена није чула.

6. Припрема за крађу.

Кад је чича Јова дошао кући, казао је сину све, што је видио у суседовој авлији и хтео га је поучити, како ће му јуницу извести.

— Немој ти учити мачку мишеве давити; да сам ја тврдо наурио био, одавна би она отпутовала. Био сам ја у доброј школи. Нема је боље ни у Пешти.

Тога дана је падала мало киша па је чича Јова одвращао Перу, да не иде одмах сутра у крађу, док се мало не просуши, да се траг не позна.

— Не смета то мени ништа. Да је снег до чланкова пао, ни онда ми не би трага ухватили, а знам ја и вашке зауздати. Узећу један водир, метнућу у њега нешто сала па ћу водир бацити вашкама, вашке неће моћи сало излизати па ће се забавити око водира, а ја ћу понети четир опанка, и сам кажеш, да је јуница мирна као размажено маче, па ћу јуници на сваку ногу натрашке по један опанак везати, и тако ћу и сам своје опанке натрашке окренути, па ћу с јуницом на сокак изаћи. У авлији ће остати траг као да су више људи у шталу ушли у опанцих, али неће бити, да су изашли. Сусед ће се

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

тине збунити, неће знати, ни шта ће ни куда ће. Дакле одмах понас на посао.

Чича Јова је одобрио план синовљев, само, како је сутра дан случајно недеља била, то је казао сину, да одложи крађу до понедељника, гриота је, вели, недељом радити, он бар неће штети марвинче заклати.

О чича Јово, чича Јово, турске мајчин, шта је то сад од тебе? Гриота је у недељу радити а није гриота преко недеље красти!

7. Пера се предомишља.

Пера је послушао оца и није у очи недеље довео краву. Тај дан после подне ишао је у коло. Суседова Миленка поранила је пре њега. Повезала је мараму његове сестре и кад је дошла спрема прозора Перина, викнула је: хајде, бато, — тако га је покојна му сестра звала, — хоћеш ли у коло? Миленка суседова здраво је налик на покојну сестру Перину, и кад није имала њену мараму на глави, могао си се преварити, а сад мислиш: њу саму гледаш.

Пера се сетио покојне сестре своје, жао му је било сестре и пожалио је и другарицу њену. Изишао је на њен позив и ишли су једно поред другог у коло. То је први пут, откако је спрегао с оном несрећом. Уз пут су мало говорили. Пера је кад и кад запитао што Миленку, а она му је кратко одговарала: јесте, није, а уз то је гледала у њега као побожна хришћанска душа у икону кађву. Перу је тај анђеоски поглед довео у забуну.

— Ала је то благо од девојке, па и лена је доста, само сирота не уме да се нађе, мислио је у себи Пера.

Уз пут је још понекад крадом погледао и тад му је све лепша долазила:

— Лена је, сасвим је лена. Да се ја манем оне лоће. То је Пера говорио; али само у себи.

Пера се туче; Миленка га спасава.

У том су већ и до кола дошли и она намигуша Перина истрча пред њих па поцикну: — А сад ја видим, што је братац однео од мене свилену мараму, да је овој наметуши даде. На част ти, дико Перо, с белим луком заједно. Ми смо сад свршили, — и побеснела јареница Перина окрете се као на тањиру и оде од Пера.

Код кола је стајао и писар општински. Јареница Перина загрлила се с две друге своје па пева: „Старо лане моје наново ме зове, да воле“. За тим почне махати лепезом на писара и певати: „дођи, дико, довече сам сама“.

— Нек проба, прекида јој песму Пера.

— А ко мени суди? пита писар.

— Ја.

— А ко си ти?

— А ко си ти? враћа му Пера и подилази му песницом под нос.

Писар га гурну, па се окрену охоло на другу страну.

— Кога ти то гураш, суклато једна, продера се Пера, па се затрча и зграби писара за тур па га као маче какво издиже попреко и баци о земљу, а у руци му остаде сав стражњи део од чакшира и од гаћа.

Девојке на то цикнуше, покрише очи а момци да попуцају од смеја.

У том дотрчаше два пандура да освете свога господина па један држ у коштац Пери а други изману са наџаком па да ће га у по главе.

Код толике добре браће Перине он би на месту мртав био остао, да суседова Миленка не притрча и не повуче руку пандуре. Наџак је ухватио само крај главе и здерао кожу с ње, но крв је лопила јако.

Кад је Пера крв своју видио, разјарио се као рис и док си трену оба су пандура лежала на земљи. Пери сад више није било до њих, него је зграбио наџак њихов, да оној бештији суди; али ове већ не беше у колу. И она и писар побегли су преко еведара свако у свој запећак.

Пера мисли да не краде Јеленку.

Кад је Пера дошао крвав кући, приметиће му отац: Сад док те не прође глава, опет нема ништа од наприкаша.

— Та није мени за главу, на псу рана, на псу и зарасла; него ми је жао Миленке, она тако ту јуницу воли. Но да се манемо ми тога марвинчета, дотераћу ти ја, ако хоћеш, читаву волију па заклати, дотераћу ти, ако хоћеш, и домина и писаре његове и све њине лоће, па их поклати као пилиће.

— Да ти кажеш, да пећеш ничије више дирати, ја не бих баш запео, да мораш украсти суседову јуницу; али, кад ти можеш читаву волију украсти, можеш и ту јуницу.

— Но па украшћу и њу.

8. Суседова Јеленка заклана.

И Пера је ту ноћ и украо јуницу. Довео је кући и с оцем је заклао. Зора је тек свитала, кад је паприкаш готов био.

— Но то ће сад пријати, вели отац, најпре мало мученице, па онда који залобај умочити, па тих мањних делова, па то све налити са салаксијом, е, то ће бити благовање, синко!

Мерење вратова.

Него пре но што начнемо јести, ево ова два конца, да измеримо вратове, па кад читаву јуницу смиримо,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.undavudimo, на коме ће се боље познати, рекао је чича Јова.

Затим измери чича Јова најпре свој па онда синовљев врат и оба конца однесе и метне у собу за слеме, где се обично остављају важне отвари, као што је порцијска књига, читуља и т. д.

Пера се плаши.

— Сад дај тај котао с паприкашем на овај асталчић и додај те столициче.

Пера то учини. Чича Јова седне одмах на своју столицичу; али Пера не, но рече оцу: Сад ћу ја доћи. И пође напоље.

— Куда ћеш?

— Та идем да забравим мала врата авлинска па да на миру једемо.

— Јешћемо ми и тако на миру.

— Али може когод управо овамо доћи.

— Па позваћемо га на доручак.

— Дакле да сами себе издамо, пита Пера зачуђено.

— Тако ћемо се баш издати. Сав свет зна, да ми наша врата ни дању ни ноћу не забрављамо, па кад то сад учинимо, онда ће одмах посумњати на нас, знаш, пита се вели обично: крив се крије а прав се смије, него кад стоје врата наша као и досад, штогод је свако мислио о мени досад, то ће мислити и сад; ти знаш на каквом сам гласу ја са моје турске чарапе, та чарапа боље ће нас сачувати од напасти него све браве дубровачке, а сада неће нико ни на тебе мислити. Све село знаш да већ зна како су те синоћ изкрвавили. Само ти седи па једи с миром, кад сам ја уз тебе, онда се ничега не бој.

— Али ја се баш за тебе бојим; што ће мене ухватити-ухватити; али те срамоте, ако тебе ухвате!

— А зар ти још знаш за срамоту? Но не бој се, кад ти ја кажем.

И Пера је сео и јео је; али је све нешто зве-
рао и врпољио се на столицу. Чим је што шушнуло а он је ђишио и истрчавао у авлију.

Чича Јова је за три тота јео, па се добро под-
напио, па кад је готов био, он се покуцао по тр-
буху: аха, већ се познаје сало.

И Пера је јео али да ли се најео, то је питање на које би пре смео одговорити, да није него да јесте, но кад је чича од стола устао, устао је и он.

Перу ухватили.

У том је већ сасвим свануло. Сусед је отишао у шталу, да напоји јуницу; али кад тамо, јунице нема. Сусед је то јавио жени и деци. Дигла се граја и запевка, једно трчи тамо па јауче, друго трчи онамо. Миленка је отрчала на тарабу чича-Јовину, попела се на њу па гледи на гумно суседово, да није Јеленка одрешила се сама и отишла под сено чичино. Пера је у тај мах баш устао од паприкаша и изишао пред шупу а Миленка га викну: Пера, Пера, оди, молим те, Пера! Пера у својој забуни отрчи до тарабе и пита је: шта је, шта је?

— Нема наше Јеленке.

— Е да.

— Украли је — јаој мени, та заклали је, при-
држи ме, по Богу брата, умрећу. Пера је ухватио за руке, да не падне с тарабе. Руке су му гореле а лице му је било руменије него румен у сунца, што се мало час родило. И Миленку је ватра под-
ишла и њене су руке гореле као и Перине. Да су од гвожђа, свариле би се, стопиле би се једна у другу, тако су вреле биле.

— Пера, Пера, што су ти кошуље тако кржаве?

— Од синоћњег ударца код кола.

— А откуд те длаке марвенске по крви. Пера,

Пера!

— Миленка, волиш ли ме?

— Волим.

— Већма нег Јеленку?

— Већма.

— Онда ћути.

— Ћутаћу.

(Наставиће се.)

СВЕЈЕДНО!..

рај прозора седи мома,
Седи па се мисли;
Боже мили, какви су је
Тешки јади стисли?

У мајке јој додијало,
Више јој се неће,
Па би кроз тај зрачни прозор
У свет да полеће...

Ој! не тугуј, красна момо,
Свуда ти је бедно:
Ил' у мајке ил' у свету
Сасвим је — свеједно!

М.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ИРИНА.

Н О В Е Л А С В А Т О П Л У К А Ч Е Х А .

ПРЕВЕО П. ПАДЕЈСКИ.

(Наставак.)

Свеслав приђе к отвореном прозору. Тих, ноћни ветрић разхлађивао му је чело. Далеко, далеко под њим светлוצале су у тами безбројне свећице, где расејане, где опет лепо у гомили скупљене, као сјајне звездице — то је баш оно обећано место на подножју орловског замка. Особито се још Свеслав радовао тренутку, када ће се пред њим у пуном сјају јутарњег сунца развити слика дивне крајине, коју је капелан тако живо пун одушевљења насликао.

Осврне се у собу. Био је као дете усред играчака, које је једва дочекао да види. Застао је пред сваким орманом, скидао и посматрао са сваке стране слике, прстима пињао пожутеле предмете, седао на сваку столицу.

Наједанпут му остадоше очи на столу. Спазио је нешто, што му на мах одврати пажњу од стародревног намештаја — спазио је пљоснату чинију с неким хладним печењем, поред повелике боце, увијене кокетно у паучину. У први мах, кад је све то видео, био је врло задовољан, што су га замчани ипак с нечим дочекали, а и — био је гладан, још како гладан!

За часак није имао никаквог осећаја за те стародревности, и то је све дотле трајало, док и последњег парчета са чинијице није нестало, а на белом дну се неке црне сличице не показаше.

Испије још једну чашицу црвенике, те се у неисказаном миљу расположен намести по вољи у једној наслоњачи: главу наслонио на меко испуњен наслон, руке немарно са стране пребацио, ноге на далеко и на широко опружио, па је премишљао тако, да ли је у том стању налик на сите и истрајне коњоноше, какве је често на уметничким изложбама виђао.

Коњоноше брзо потискоше друге преставе, какве се у човеку, који ијоле фантазије имаде, па још у таквој наслоњачи, и саме породити морају. Стародревна одаја напуни се лицима из доба младости, када је сав тај раскош у пуном цвету и свежој боји био, кад је све сјајило и трепетало. Људи и жене у богатом оделу, из прошлог века, узнашаху се пред њим; али та лица беху некако увела и бледа. Рухо им шуштало као пергаменат, ово зарђало, оно поплеснивило, перо се за шеширом тужно отпустило, лице чисто страшно, очи потамнеле, усне без крви, образи без живота.

Свеслав пређе руком преко чела. Хтеде се опросити тог досадног невеселог друштва. Али гле, није

могао. Мртва, ноћна тишина, потпуна самоћа на другом крилу старог замка, сви предмети око њега подупирали су фантастичку игру његовог уображења.

На један мах се тргне у столицу и почне прислушкивати. Мртву тишину у замку нарушавали су слаби, далеки кораци. Све се више приближивали, све су јаснији бивали. Већ је познао тешке човечије кораке, који се у ходнику разлегаху и његовој соби приближиваху. Чуо је и дубок, потмуо глас, који је певао неку песму; већ је и речи разумео.

Песма на мах умукну. И кораци се утишали. Ноћник је сигурно стао код собних врата. Уједанпут се отворише врата а Свеслав спази на прагу стасита човека у ловачком капуту, високим јахаћим чизмама и сламном шеширу, с којег се вије пауново перо.

Лице ноћног госта доста се зацрвенило, бркови се с обе стране пустили, коса разбарушена чак и по челу, очи су играле по соби, а засењене су биле јаком светлошћу.

Свеслав га погледи и пола се подигне у својој наслоњачи.

Странац скине шешир с главе па заслонивши руком очи рече му: „А, зацело господин из Прага — да књижицу уреди? Ваш ми је мило.“

После тих речи ступи напред у собу, затвори за собом врата, привуче к столу једну стару столицу и седне према Свеславу.

„Извините,“ приметиће затим, „што вам тако доцкан долазим. Сматрио сам светлост кроз цукотину од врата — ништа боља нису од других у том проклетом замку! — па не могах себи разјаснити, морао сам се својим рођеним очима осведочити. Тек у вратима дође ми у главу, да је јављено, да ви данас долазите. Дивно чудо! Вечером вас понудили, најстарију боцу жртвовали? Старац се од ње с болним уздахом растао. Јесте ли ожењени, господине?“

„Нисам.“

„Онда се добро узмите у памет. С том се боцом циља на ваше срце. Будите опрезни као змија, ако нећете да будете пљен једној од лукавих Дијана, којих наш старац пола туцета на поклон имаде, али на жалост, миразу ни трага, ниједна нема ни пребијене паре. Моје је срце врло лако придобити, али где видим и сенку озбиљне намисли, ту се ја одмах претворим у поларан снег. Зар није каранфио леп цветак? Милина је погледати те лепе шарене листиће, који се светле пуни росе, смиришеш и —

заданеш за капут на крај! Или, да ли да листић по листић чупкаш, док не остане гола бадрљица без икаквог мириса? Као на тај каранфио, тако гледим на живот. Право уживање је увек на површини, колико прст да замочиш, а под њом — Соломонова мудрост. Живот је богме као и бара, на води видиш лепо, водено цвеће, а испод ње дубок, смрдљив глиб. Шта велите, господине, на моју филозофију?“

Свеслав слегне само раменима. Загледао се у сесокског мудраца. Тај се љуљао у старој столици, да је све пуцало; очима је лукаво жмиркао, а преко усана му се превукао кинички осмејак.

„Кад се не бих по тим правилима владао,“ настави гост, „био бих давно већ Актеон једне од шест наших Дијана, можда и с роговима — јер, шта није можно у том проклетом замку?! — Легао бих с кокошкама, прегледао рачуне за курјукe и сунцобране, проклињао двапут на недељу „веш“, двапут рибање патоса и као муж једва животарио у страху божијем, а од тога нека ме бог сачува до последњег часа! Сад живим бар слободан и весео као лептир, идем са цвета на цвет, који ми се допадне, а мени се у години бар дванаесторо допадне. Да, господине, ја сам дон Хуан, сад можда и стар и мало појетичан, али ипак дон Хуан!“

Међутим је посматрао утисак тог исповедања на лицу слушаоачевог. Свеслав га још једанпут измери од главе до пете; неприметно се насмеши и погледи на сахат, који је међутим из џепа био извадио.

Али тај неми знак остаде без успеха. Дон Хуан се још боље намести у наслоњачи, пребаци ногу преко ноге, завије неколико пута бркове те настави опет: „Могао бих вам читав стручак лепих догађаја из свог живота направити, каквих ни у једном роману нећете наћи. Али ја ћу само један узети. Није бог зна какав догађај, али ће вас свакако занимати и ви ћете врло лако разумети. Има томе већ две године. Нисам баш тако побожан, али каткад, кад и одем у цркву, најрадије станем под предикаоницу. Знаћете, зашто. Једанпут сам стојао тако у цркви и посматрао, не фушерски израђене свеце на зиду, већ редове лепих, живих слика, које клечаху у скамијама, у свечаном оделу, с молитвеником у руци. Брзо спазим једну дивну слику, са које не дигнем више ока. То је била мома, која је клечала и међу осталим сјала, као даница међу другим звездама. Не знам, с чим бих упоредио свежу, живу боју њених усница, које су дрхтале у тихој молитви, па лепо руменило на њеном лицу, пуно дражи чисте и лепе младости. Био је то цвет тек што се развијати почео. Главу је нагла над отвореним молитвеником у дивотном увезу с великом златном копчом. Гледала је у њега, као скамењена молитва; каткад би само

крадомице погледала на ову или на ону страну. Била ми је као светитељка, па ипак је наводила на грех, ипак се побеше нечисти бауци с луком и стрелом око њеног тела; из бора извириваху просте, али чисте хаљине — лепоти међутим свака добро стоји — и излетаху иза сваког тог златом обрубљеног листа, који су њени њежни прстићи превртали.

Нит сам шта чуо, нит видео око себе; само ми је она пред очима била; а кад већ затвори књигу, прекрсти се смирено и погледавши плахо око себе, изиђе из скамије. Око је моје пратило, док се не изгуби у гомили побожног света. Сад сам се тек гурао и провлачио, али залуд, не видех ју нигде више, ни у цркви, ни пред црквом. Извините, ако вам са тим ситницама досађујем. Да сте је само видели, онда би тек појмили моје одушевљење. У осталом вам морам још и то рећи, да сам рођен књижевник; верујте ми, могао сам на том пољу лепу част и славу стећи, али ме немиле прилике претвориле у ништа. Али на ствар. Нисам чекао ни недељу да дође, већ сам с дана на дан стајао у цркви тужан међу толиким бабама и чекао на њу, док после отпуста свештениковог нисам изгубио сваку наду. Једва једанпут опет у недељу је видим. Тад ми више није утекла. Као сенка ишао сам за њом. Водила је слабу, стару мајку, која је с молитвеником погурена ишла, све док није ушла у низак, опао кућерак, на чијем је pročелу био цимер и ја прочитах: „Јован Мишић, књиговезац“. Да, тај Јован био је отац а она погурена старица мати мог анђела. На жалост моју дознам још и то, да су књиговезац и жена врло побожни, чланови свих друштава у месту, и да се највише брину за васпитање своје јединице, коју као највеће благо чувају испред сваке замке поквареног света. Али из љубави роди ми се срећна мисао. После смрти братовљеве. — био је свештеник — наследим малу библиотеку, у којој су већином побожне књиге биле. Између њих изаберам једну с лепим, религиозним натписом и брже боље упутим се књиговезцу. Јован Мишић, у црном дугачком капуту и с црном округлом капицом на глави, прими ме сасвим хладнокрвно. Морам вам признати, да се баш у то време о мени није најбоље говорило. Али, кад виде наслов на књизи, коју сам особитој његовој вредној и вештини препоручио, одмах му лице доби љубак изглед, а уста прозборише: „а, без сумње дар за какву милу личност?“ „То никако“, одговорим озбиљно. „Ваш за мене. Хоћу, да и увез одговара садржају“. Чудно ме некако погледи, као да сам свом уху не верује. Али, кад на мени ништа сумњиво не примети, прекрсти руке и преврне очима, како још дотле нисам видео, а онда проговори чисто сладећи: „гледаћу да обрадује око, што душу весе-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ли“. Можете себи представити, шта је затим било. Скоро сваки дан сам одлазио Мишићу, било да запитам за наручени увез, било да однесем нове књиге, пуне небеског миомира, који сам хтео у крутим корицама са златном копчом да сачувам, да не изветри. Да не би те одвећ честе наруџбине пале већ у очи, још напред му кажем, како сам рад из најмилијих књига лепу књижницу да уредим, као неку свету лекарницу за домаћу потребу; а ту моју намеру је Мишић одобрио и одвећ хвалио. Тако сам ја с Мишићем и његовом женом дошао у најближи додир и одношај. Увео ме у светињу своје куће, где смо при чашици вина, којим нас је Анђелина служила, у живом разговору провађали, који се највише односио на садржај светих књига, што их је Мишић увек, пре него што увезе, давао ћери да прочита, а каткад је и њему самом по гдекоји одломак читала. Био сам сигуран у нади, да ћу тим „златним, небесним кључевима“ брзо отворити Анђелинино срце. Често сам расправу о којој ствари чак до мрака продуживао, а тај је из штедње Мишићеве жене дуго у соби владао; без речи дошао сам до топле ручице лепог анђелчета, које се у први мах мало противило, а после је то било нешто обично. Једанпут смо баш код прозора седели. Светли зраци на западу сунца овише диван зър око главе мог анђела; стара је баш пре него што ћу ја доћи, изишла ради свог посла, а старца одзваше муштерије у дућан; дуге јој осветљене трепавице беху пола заклопљене, а груди се полако надимаху. Ту сам је загрлио, сва узбуђена превила се натраг а у тренутку разгори се на рујним уснама пољубац, који ми је данас једна од најлепших успомена. Тог дана у вече благосиљао сам спомен свог брата свештеника, који ми је побожношћу својом нехотице дивно светско миље спремио. Зато сам се решио да из благодарности његову најмилију књигу у кадиву и злато увезати дадем. Та је књига изгледала као бревијар, била

је увезана у свињећу кожу и носила је наслов: „Забаве духовног пастира“. Да је радо имао, судио сам и по томе, што се с том књигом и сликати дао. Сасвим јасно се може читати са књиге на великој слици, која виси чело моје главе. Још рано сутрадан оде та књига, да се увезе. Кад сам се други дан нашао код Мишића, да нешто приметим ради драгоценог увеза, те да се извиним, зашто тако много на увез тај дајем, додам, да ми је то најмилија књига, да нигда не заспим, а да по једну главу из ње не прочитам. Тај ме гледао необично хладно и озбиљно; на један мах се обрецну и пружи ми „Забаве духовног пастира“: „За ту књигу и није други увез“. „Шта“ — повичем упрепашћен, „та свињећа кожа“ — „сасвим одговара садржају!“ рече књиговезац одсечено, окрете ми леђа и нестале га у другој соби. С ужасом гледао сам на књигу. Нисам могао к себи да дођем. На првој страни иста хартија као и даље, ту баш наиђем и на штампарске погрешке. Отворим даље, читам једанпут, читам и други пут — крв ми се се следила — али и ако сам врло ражљубљен био, умало што нисам пукао од смеја — у својим рукама држао сам Бокачева „Декамерона“. Све сам сад разумео. Представио сам себи лице миле Анђелине, кад је те чудне „Забаве духовног пастира“ читала, а онда лице поштеног књиговесца, кад је за садржај њезине лектире дознао — али не, та друго лице нисам себи могао преставити. Мој часни брат био је при свој богобојазни нечувен враг. А зато, што сам нову црту његовог часног карактера, за коју дотле нисам знао, сад тако лепо дознао, опраштам му, што је мојој љубави к Анђелини у најлепшем зачетку крај учинио“.

Сад се дигне приповедач са своје столице. „Те тако ми мора и бедни сеоски живот бити мио. Други пут више.. За данас вам желим лаку ноћ“, рече и оде.

Одмах, чим се он удалио, баци Свеслав капут са себе и зевајући прогунђа: „прави дон Хуан!“

(Наставиће се.)

МЕХМЕД-БЕГ.

БАЛАДА.

I.

Требињу пуши лулу
Мехмед-беже, соко сиви,
Пуши лулу, љуби булу,
Мезимици бег се диви:
„Ој кадуно, љубо моја,
Дај ми мира, дај покоја!“

Танка му се була смије,
Ситна уста бегу пружа,

Из њих старац сладост пије;
Фатима је б'јела ружа
Б'јела ружа заљубљена,
Сад пред сунцем распуљена.

Ој, радости! Старац с'једи
Љуби меке груди њене,
Ал што више у њих гледи,
Све му више срце вене:
„Ој, кадуно, хур'јо моја,
Немам мира ни покоја!“

Тјеша њега була вита,
Чудно блиста око њено;
Вита була поносита
Њему с'једи на кољено:
Све за љупцем љубац сл'једи,
Па се тјеша старац с'једи.

II.

Бегова је кула пуста,
Свако санак спава;
Ал Фатима с одра уста,
Та рудаства глава.

Иде тихо на прозоре,
Гледа поље равно:
„Сад ће свитак рујне зоре,
Све ће бити справно!“

„Збогом сужни тешки дани,
Остајте ми сада!“
Стоје коњи оседлани,
Два парина млада.

Тихи гласак кличе с двора:
Хајд', Фатимо моја!
„Нема мира ни одмора.
Гдје је рука твоја?“

Фата б'јелу руку вије,
Низ прозор се пружа,
Момак млади ухвати је:
Оде свјежа ружа!

III.

И већ ноћна паде тама,
За гором се мјесец крије,
Вихар горски дубље лама,
Гром за громом крши, бије;
Мехмед беже дору јаше,
Своју бојну сабљу паше.

Шта га тјера преко горе?
Шта претили дора лети?
Вите муње одозгоре
Туку стабла и врлети:
„Алах! Алах! слуга твоја
Нема мира ни покоја!“

Језди старац међу лити,
Гдје сам соко гн'јездо вије;
Он се неће одморити,
За одмор му стало није;

Старац боде, лети дора
Преко поља, преко гора.

Али зашто суза она
Ожари му старо лице?
Зар то бјеше срца бона
Израз љуте бољегнице?
Горко плаче старац с'једи,
Дору боде, напр'јед гледи.

„Ој Фатимо!“ — Али сјена . . .
Ал Фатима летом лети,
Кано вила пристрављена,
Преко крши и врлети:
Коњиц ст'јене ногом ваља
И за собом пут оставља.

Кликну беже коња бије
Мехмед беже, соко сиви,
Гром од њега бржи није,
И он суче пламен живи;
Самртни се гласи чују,
Јеком брда одјекују.

У потјеру беже лети,
Али страшна муња плану;
Запламтише све врлети,
Ко да једном данак свану;
Али гдје је црна сјена,
Гдје је вила пристрављена?

И бег лети: ал од једном
Заустави коња жива;
Кликну старац душом бједном,
Алах, Алах, шта се збива?
Двоје младо заљубљено
Љутом муњом ударено!

Стаде старац, с коња хити,
Гледа злато убијено,
Хоће злато одвојити,
Ал је злато задрљено:
Двоје младо — т'јело једно;
Пуца бегу срце бједно!

Љуби Фату два три пута;
Вади ноже с паса таде;
Усред срца свога љута
Мехмед беже удрит знаде:
„Алах! Алах! слуга твоја
Има мира и покоја!“

СРПСКА ЕПИКА.

ИЗ ДЕЛА КАРЛА САСА „ВЕЛИКИ ЕПИ СВЕТОКЕ КЊИЖЕВНОСТИ“.

(Наставак.)

оло скаски, потпуније од осталих, ма да такођер и оно не стоји у свежи без празнине, сачињавају косовске песме а највећа је заслуга Вука Караџића, што се те песме покупили са уста народних. Међутим је он сматрао свој задатак за довршен тиме што је песме, на броју једанаест, покупио, те је другима поверио, да међу њима нађу свезу — да их скупе у ред по времену. Тај је послао са највише успеха извршио Мицкијевић, у предавањима својим, што је држао године 1836. У најновије време саставио је Стојан Новаковић тих једанаест песама у оном реду, који се већ може узети да је коначно одређен. Али по нашем мњењу требало би тих једанаест песама допунити са дванаестом (управо првом), која говори о женидби кнеза Лазара, косовског јунака и у којој несрећа, што ће наступити и српску независност под турско иго савити, већ унапред баца своју сенку.

Ова уводна песма, која носи наслов: Женидба кнеза Лазара*), приказује, како

*) Мађарски од Ђ. Радића, у књизи, што је г. 1881. у Сомбору изашла под насловом: *Tarkaságok, Radics György versei.*

Hogy ezt hallá hatalmas Knéz István,
Tüszüjébe nyúlt a jobb kezével,
Háromezzer aranyt vett ki onnan
És kivett egy almát szín-aranyból,
Az almában három drágakő volt:
Ezzel jegyzé a szép Miliczát el.

У другој песми већ Лазар седи на кнежевском престолу, с љубом својом, са лепом Милицом. Покупи на службу божју, после службе на част, државне прваке, намеснике својих по-

„Nincs idő most templomépítésre;
Meg van írva régi könyveinkben,
Hogy a végzet gyász idői jönnek,
Országunkba vad török had üt be,
Elfoglalja minden templomunkat,
Elfoglalja még szent Ravniczát is.
A vasából ágyut öntet annak,
A falából ólat rak lovának,
Szent-edényit arany-karpereczre
Olvasztatja, hölgyei karára.“

Лазар захваљује Обилићу на беседи те се спрема на бој.

У трећој песми долази султан Мурат са великом војском на Косово па оданде пише књигу кнезу Лазару; иште од њега кључеве градова и годишњи данак. Лазар на то на

цар Стјепан крај своје совре седи и пије вино, а верна му слуга, на двор му примљени племић младић Лаза Грбљановић, јадује. На цареву питање: Шта му је, што јадује? одговара младић, да је господар његов све своје верне слуге већ поженио, само још њега није. Стјепан обећа, да ће му наћи љубу вереницу; и уједно — вели — себи добра пријатеља. Па позове на двор старог Југа Богдана, што је поникао од кнежевске крви, са деветоро његових јуначних синова. Гозбу справи њима у почаст па кад се већ Југ и деветоро његових синова добро поднапили, шане цар Стјепан младоме Лазару, да понуди госте из великог златног пехара. Југ попије па пита: какву награду да даде Лазару за добро то пиће. На то цар Стјепан запроси у Југа ћерку његову Милицу за жену верном свом слуги Лазару. Плате на то девет Југовића, синови Богданови, да они, кнежевска крв, неће дати сестре своје за слугу. Али стари Југ прочита из свете књиге, да ће Лазар бити наследник Стјепану и да ће велике бојеве бити за слободу српску; и на то Милицу обећа Лазару.

Кад то зачу силам цар Стјепане
Он се маши руком у џепове
Те извади хиљаду дуката,
И извади од злата јабуку,
У јабуци три камена драга,
Обиљекје Милицу дјевојци.

крајина и заветује се пред њима да ће од блага, које је од Неманића њему остало, задати дати храмове. Али међу господом најглавнији, јуначина Милош Обилић говори против те намере:

„Време није, нити може бити;
Уами, кнеже, књиге цароставне,
Настало је пошљедње вријеме,
Хоће Турци царство преузети,
Обориће наше зудужбине,
Обориће цркву Раваницу
Слијеваће у топе ђулове,
Слијеваће на ате ратове,
Са цркве ће бисер разнизати,
Кадунама разнизат' ђердане.“

оружје позове све српске поданике и наређује на Косово поље; ко онамо не дође, не родило му вино ни шеница

У четвртој се песми спрема Лазар на бој; љуба му Милица јадикuje и тужи, што ће она саморана остати на дому, ако јој господар и

сво деветоро браће одведе са собом. Лазар обећаје да ће једног од младића оставити с њоме дома, којег ухте Милица. Милица избере бра-

„Menj, hugom, csak palotádba vissza!
Vissza véled én nem térek innen
És kezemből nem adom a zászlót,
Bárha érte Kruseváczot adná
Díjul a czár; nem hogy azt mondhassák:
Nézd a gyávát, Jugovics Boskót nézd,
Nem mer jőni Kossovó terére
A keresztért vérét ontni ottan
És hitéért halni hős halállal!“

То рекавши протера коња на капију. У то ево и старога Југа Богдана са седам својих синова: Милица сву седморицу једног по једног уставља али ниједан неће да остане. Најпо-

„Szép hugom, mond, Kossovóra mék én
Szent keresztért vérem' ontni ottan
S a hitért meghalni társaimmal!“

Милица се обезнани и падне на студени камен. Тако је затекне господар њен, цар. Жао му било ње. Верном своме слуги Голубану за-

A hű szolga Golubán ezt hallván,
Könye omlik halovány arczára,
És leszálla szép hattyú-lováról,
Két karára vészi szép urnőjét,
És fölvitte őt a palotába.
Ah de nem tud ellenállni annak,
Hogy ne menjen harczba Kossovóra,
Visszafordul szép hattyú lovához
Fölpattan rá, siet Kossovóra

Ни слуге дакле нема међу Србима, који би заостао од народног боја.

У петој песми, како иду у бој, соко тица полетио, управо од Јерусалима, у канцах по-

Lázár vajda, hős fejedelmi sarj, szólj:
Mely országot választasz magadnak?
Mennyországot választasz-e inkább,
Vagy inkább a földi birodalmat?
Hogyha földi birodalmat választasz,
Lovat nyergelj, hevedert szoríts rajt,
Bajnokiddal köttesd kardjokat föl,
És rohand a turkók táborát meg
És előtted porba hullanak mind!
Ámha inkább mennyországra vágyol:
Állíts akkor a Rigómezőben
Templomot, ne márványkő-alapra,
An selyemből s bíborból piroslót,
Melybe serged áldozásra menjen,
Minden hősed ott veszend a harezban,
S velők együtt, czár, magad is elvészsz

Цар премишља; земаљско је царство за малена, а небеско увек и до века; па небеска реч пробуди у њему хришћанско чувство, да привремено жртвује вечитоме.

У шестој се песми прича о великој исповести и причести, како се причешћује цар и

та свога Бошка. Али младић неће да остане-Узалуд стаје Милица пред њих, кад се кренули, узалуд моли брата да с њом остане.

„Иди, сестро на бијелу кулу;
А ја ти се не бих повратио,
Ни из руке кретах барјак дао,
Да ми царе покљони Крушевац;
Да ми рече дружина остала:
Где страшица, Бошка Југовића,
Он не смеде поћи у Косово,
За крет часни крвцу прољевати
И за своју вјеру умријети.“

сле дође девети Југовић, Војин, са цареви једци. Милица под њим ухвати коња, склопи му руке око врата па гледа у име царско да га задржи. Али ни овај не остаде.

„Идем, сејо, у Косово равно
За крет часни крвцу прољевати,
И за вјеру с браћом умријети.“

поведи да одјаше од коња, да узме госпу на бијеле руке, нек је однесе на танану кулу, нек уз њу остане те нек не дође на бојиште.

Кад то зачу слуга Голубане,
Проли сузе низ бијело лице,
Па одседе од коња лабуда,
Узе госпу на бијеле руке,
Однесе је на танану кулу;
Ал' свом срцу одољет' не може,
Да не иде на бој на Косово,
Већ се врати до коња лабуда,
Посједе га, оде у Косово.

сећи тицу ластавицу. А, не соко тица, него је то био светитељ Илија; не носи тице ластавице, веће писмо и то спушта цару на колена а у писму је стајало ово:

„Царе Лазо, честито колено!
Коме ћеш се привољети царству?
Или волиш царству небескоме,
Или волиш царству земаљскоме?
Ако волиш царству земаљскоме,
Седлај коње, притежи колане,
Витезови сабље припасујте,
Па у Турке јуриш учините,
Сва ће турска изгинути војска;
Ако л' волиш царству небескоме,
А ти сакрој на Косову цркву,
Не води јој темељ од мермера,
Већ од чисте свиле и скерлета,
Па причести и нареди војску;
Сва ће твоја изгинути војска,
Ти ћеш, кнеже, шњоме погинути.“

сва његова војска, напослетку три војводе: Милош Обилић, Косанчић Иван и Топлица Милан. Како се ова три војводе састају са Косовком девојком и како је дарују: и овде је исприповедано, али девојче то прича наново у једанаестој песми те ћемо тамо чути.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Седма је песма сасвим епска. Војводе уводе турску војску; страшна је то силесија а страниан је и султанов шатор; али се сложе,

Űnnepet tart szerbek Knéze, Lázár,
Táborában Kossovo mezőjén.
Asztalához ülteté vitézit,
Urakat mind s ifjú leventéket.

Зравицу сам напија, по реду напија војводама и јунацима свога табора, напоследку и Милошу Обилићу, једном своме зету, коме прориче, да ће бити издајица (као Христос Јуди) и да ће прећи Турчину. Али Милош скочи на ноге лагане па се куне, да неће он бити из-

Isten verje Brankovics Vukot meg!
Elárulta Kossovón ipáját,
Elvezette tizenkét ezerjét!
Átkozott ő s anyja is, ki szülte,
Átkozott a fajja, ivadéka!

Битка је још једаред и још подробније описана у па већ издалека виче:

„Harcz-lovamról, jer, segíts le, úrnóm,
Homlokom', jer, hideg vízzel áztasd,
És fecskendj be piros borral engem!
Nagy sebek, hajh, elvevék erőmet!“

Царица опере вернога слугу од крви, заложи га јелом и пићем, затим га пита па до-

„Hol vezett el a dicső Knéz Lázár?
Hol vezett el az öreg Jug Bogdán?
Hol vezett el hős kilencz fivérem?
Hol vezett el Obility Milos bán,
Hős vejem? Hol a vitéz Sztrahin bán?
S mit mívelt a más vóm, Brankovics Vuk?—
Most a szolgál végig elsorolja:
Hol vezett el a dicső Knéz Lázár,
Ott tömérdek láncsa összetörve
Összetörve sok török s szerb láncsa,
Több a szerbé mégis, törökénél ..

и тако даље пад свију јунака. Како је Милош свој завет одржао, како је насрнуо (?) на турског султана и згубио га, али је Вук Бранко-

да не кажу цару истину, да се не би поплашио надмоћне силе.

У осмој песми:

Славу слави српски кнез-Лазаре
У Крушевцу месту скровитоме,
Сву господу за со-зру сједао,
Сву господу и господичиће.

дајица, него Вук Бранковић, који тамо седи цару уз колено, други зет царев.

Девета песма, опис битке одиста даје Милошу за право; није он био невера него Вук Бранковић, други зет кнежев, који издаде свог таста и са својих дванаест хиљада пређе Турцима.

Бог убио Вука Бранковића!
Он издаде таста на Косову;
И одведе дванаест хиљада,
Проклет био и ко га родио!
Проклето му племе и кољено!

десетој песми. Слуга се враћа с боја

„Скин' ме, госпо, са коња витеза,
Умиј мене студенем водицом,
И залиј ме црвенијем вином:
Тешке су ме ране освојиле.“

чује жалосни крај страшне битке. Али не може доста да се пита:

„Бе погибе славни кнеже Лазо?
Бе погибе стари Југ Богдане?
Бе погибе девет Југовића?
Бе погибе Милош војевода?
Бе погибе Вуче Бранковићу?
Бе погибе Бановић Страхиња?
Тада слуга поче казивати:
Бе погибе славни кнез Лазаре,
Ту су многа копља изломљена,
Изломљена и турека и српска,
Али више српска него турека.“

вић издао своју отаџбину и са дванаест својих хиљада прешао непријатељу.

(Свршиће се.)

КАКО СВЕ ПРОЛАЗИ НА ОВОМЕ СВЕТУ.

ОД М. ПЕТРОВИЋА.

Ђећаш ли се, читаоче, какве си велике промене нашао, кад си после много година дошао опет у место, у ком си некад живео и које си добро познавао. Рецимо да су улице оне исте и да куће стоје исто онако као некад, али све остало, што видиш, некако је другачије. Онај ред младих, витих дудова, што си их оставио, једва можеш да познаш у оним маторим, незграпним дрвима, што се пружају сада улицом.

У порти је, добро се опомињеш, стојао велик, гр-

дан орах. У дебелом његовом хладу провео си многе пријатне часове. Сада га нема више и на месту, на ком се гордо подизао снажни Голијат, видиш само слабачку траву. Једва си нашао човека, који се сестио стара ораха. Почео је да трули, рече ти, те га посекоше и које погореше, које столару продаше. Како је само могао трнути онакав див од ораха, уздахнуо си чисто невероватно.

Али шта би тек са људима? Та ово су сада сасвим други него они, што си их некад на тим истим

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

местима гледао. На сваком кораку среташ по које ново лице. И које од старих видиш, све се променуло, стаје те муке, да опет познаш оне, с којима си некад друговао и које си волио. Али многе од њих тражиш и изгледаш заман. Питаш и чујеш, да или труну под земљом или да су већ давно иструнули.

Исту ону реч, на коју си се снебио већ код ораха, чуо си сад опет. Још живље си помислио на оно, што и теби предстоји и болно неко чувство пролази ти кроз груди. Зар је свему, што живи, суђено да и труне? Мора ли то бити и зар се без труљења не би могао свет одржати? Чисто би да ропташ на тај, као што мислиш, сурови ред у створењу. Ни не пада ти на ум, да је трулеж колевка живота, да је труљење оно велико средство, којим се служи природа, да мртве створове сваке врсте разложи и рашичлани, и да саставке њихове унесе у нов обрт живота.

Врло често слушамо говорити, како је све на свету пролазно, како ништа није постојано. С тим се спаја обично појам нестајања и хоће да се каже, да се све на свету губи и ишчежава. Ипак је то само у ограниченом смислу истина. Јер кад посматрамо материју, из које се састоје сви предмети око нас, из које су састављене све биљке и животиње, па и ми људи, онда је та материја постојала у целој њеној укупности од векова исто тако као и данас, и постојаће исто тако до у недоглед будућих времена. Њој се дакле не може пребацити да је пролазна и непостојана, и с правом се може тврдити, да је материја вечна.

Тужба наша долази само отуд, што смо по нашем правцу мишљења навикнути, да сматрамо као главно облик, у ком се јавља материја у свету. А у том је она заиста непостојана, јер се њена форма, њени облици непрестано мењају. Саставни делови материје или као што се каже њени *атоми* не воле да остану задуго у једној истој заједници, него остављају пре или после своје друштво, да се новој заједници придруже. На њихово место долазе опет из других заједница нови атоми и то траје тако непрестано, док се једнога часа цела задруга не реши и не раскрети. Код живих створова зовемо ми то смрт, али та реч означава управо само пронаст облика, не материје, која је била носилац тога облика. Само поједини облици, поједина бића умиру, али њихови елементи јавиће се раније или касније опет као носиоци нових облика.

Баш тим вечитим променама материје одржава се природа, из њих потиче живот, ком није ништа тако противно као мир, као застајање, као увек једно те исто. Основа је његова непрестано преображавање, а *преображај материје* није ништа друго него

ново груписање, ново састављање атома, који већ одавна постоје.

Атоми се налазе вечито на путу, и то не само атоми биљног и животињског тела, него и атоми, из којих је састављено камење. Сви су они делови једне исте материје, из које се и земља састоји. И човек, и животиње, и биљке, и камење, све је то једна целина, *једна земља*. Што је данас саставни део једнога човека, може већ сутра бити у другом човеку, или у каквој животињи, или постати део какве биљке, па кроз неко време и самога камена. „Све путује“ изrekli су већ стари мудраци и тако цео живот није ништа друго него краћи или дужи пут, па наскоро ћемо чути, да ни смрт није ништа друго него неко особито путовање атома.

Тело ово моје данашње није оно исто, с којим се радовало моје детињство, с којим се борила моја младост. Где су они атоми, који су пре године дана, пре месец дана, који су још јуче били наша својина? Разишли се на све стране и — да се послужим речима *Донстоновим* — она градива, која данас обожавамо у каквом Цезару или у каквој Венери, могу већ после недеље дана бити саставци какве тикве или главице кеља.

Тело наше непрестано се троши и занавља. Једни делићи одлазе из њега, други долазе на њихово место. Они остављају тело у различитом виду, неки у чврстом стању, други као течности или газови. Угљена киселина, што сам је јуче дишући избацио из својих плућа, данас је можда од чести у ружки под мојим прозорима, а неки њен део могао је постати и саставак зида оне сиромашне кућице, поред које сам јуче пролазио баш кад су је кречили. Водена пара, коју непрестано из себе испаравамо, подигла се у ваздух, данас сутра постаће можда саставни део ког облака, да се из њега као блага киша спусти на наше главе или да као тежак лед сатре у млево њиве вредних земљорадника. Ко ће набројати све могуће случајеве, који се могу десити на путу телесних атома!

Ма да земља постоји вековима, ипак се на њој не ствара никаква нова материја. Она је увек била ту и увек ће ту бити. Она је само своје форме мењала. Ко би знао рећи, колико стотина пута већ сахрањивана је и оплакивана иста материја као драги прах непрежаљеног покојника!

У преображају материје не учествује само онај њен део, што се налази на површини земље, него у њега улазе више мање и делићи земљине унутрашности.

Они долазе на видело са небројеним дубоким изворима, са разноврсним газовима, који куљају напоље из земље, са рекама лаве, коју избацују вул-

кани. Утицајем сунца стеку и они подобност, да уђу у измену материје. Обратно одлазе исто тако делићи са површине у унутрашњост, тако да се цела земљина материја налази у неком комешању. Гдегод погледамо, свуд видимо селидбу и само на тај начин остаје природа увек млада.

У коликој великој мери може једна иста материја да мења свој облик, то имамо прилике да видимо тако рећи на очи код многих живих тела. Има нижих животиња, које скоро непрекидно своју форму мењају. Али и код самих виших створова може се то приметити. Ко не познаје гусенице, та за многе одвратна створења, на којима се једва може наћи и једна лепа црта. Везане за земљу као да живе само зато, да задовоље своју пројдрљивост. Али после неког времена све се променило. Пред нама лежи чаура, непомицна, ни налић по форми на гусеницу. Ко не зна тај развитак, држи, да је пред њим какво мртво тело, није другчије него као да је чаура гроб гусеничин. И из тог тавног, тесног, са свих страна затвореног гроба излети кроз неко време шарен, леп лептир, да се ослобођен грубих веза за земљу весело вине небу у висине. Та пророчанска метаморфоза може довести човека до удивљења. И ипак су атоми, из којих се састоји лептир, они исти, који су били на окупу у гусеници, пре но што се учаурила. Од исте материје постало је дакле за саразмерно кратко време нешто сасвим друго.

Рекосмо да атоми материје ступају једни с другима у заједнице. Заједнице те зову се *молекули*, оне су врло разноврсне и управљају се по различним законима. Што је год простија веза међу атомима у некој заједници, у толико је у опште она јача и постојанија. А што је већма сложена која заједница, што се више атома налази у њој и што је разноврснији начин везе између њих, у толико је слабија та заједница, у толико се пре разилази и пропада. Заиста нешто, из чега би могли многом да се науче и законодавци и организатори заједница у човечанском друштву.

Највеће постојанство показују оне заједнице атома, које састављају минерале или камење. Али како се и највише и најтврђе стене у течају времена а утицајем ваздуха, кише, ветра, врућине и зиме троше и ломе, то се трошке њихове разнесу на све стране и многе од њих дођу у прилике, да могу да постану саставни делови плодне земље. Тако се н. пр. скоро све равно земљиште између Дунава и Тисе, дакле и наша Бачка, састоји из трошака од стена, којима је некад било место у високим карпатским горама. Биљке, које расте на том земљишту, хране се од чести тим трошкама и на тај начин атоми некадањих минералних молекула (заједница) могу да

постану чланови органских заједница. Из биљке лако да их однесе пут у животиње или баш и у самога човека. Што је човек некада газио ногом, постало је сад тело његово. Згодном приликом могу ти исти атоми постати поново саставци какве стене. Тако се материја враћа опет онамо, откуд је почела, она се окреће у колу и тај њен пут зовемо *колоток материје*.

Атоми молекула у телу биљака већ су већма склоњени на разлазак. Они чине то у ограниченој мери још док биљка живи и расте, али главни је разлазак истом, кад се биљка осуши и умре. Али ни тада не бива он нагло и брзо, него прође саразмерно дуго времена, док се све тело биљке полагамо не распадне у угљену киселину и воду, у којим се формама највећи део биљнога тела враћа у колоток материје. Особито атоми угљика не напуштају лако своје заједнице. У особитим околностима, у којима су заштићени од утицаја влаге и ваздуха, првог побудиоца и спроводиоца њиховог распадања, не разлазе се они вековима.

Тако су камени и мрки угљен, у опште сав угљен у земљи, до данас сачувани остатци угљикових заједница у биљкама, које су пре давних времена на нашој земљи живеле и зелениле се. Неизмерно дуго време беху ти атоми у миру, беху као заробљени унутра у земљи. И кад ми сада отуд угљен извадимо и запалимо, ослобађамо атоме у њему из дуговечнога ропства и сагоревањем у угљену киселину одлазе они брзим путем у колоток материје, настављају дакле свој пут даље са оне тачке, на којој су пре многих хиљада, а можда и милиона година насилно заустављени.

Најнепостојанији су атоми у молекулима животињскога тела. Многи од тих молекула веома су сложене заједнице и особита врста материје, коју они сачињавају, назива се *беланчевина*. То је најглавнија материја у животињском телу. — Беланчевине су основ свих животињских прибора, њих има у мишићима, седишту наше снаге, има их у мозгу, столицу наше свести и у живцима, којима долазе осећаји у ту свест. У молекулима беланчевина налазе се увек атоми азота (гушика), тог најнемирицијег од свих елемената. Нигде се њему за дуго не допада и сваки је час готов, да наруши поредак у заједници. Није задовољан ни у самом човечијем телу, у ком тако рећи долази до највишег достојанства, које може постићи у свету, него побуни још и атоме других елемената, те се сели с њима заједно из старог друштва.

С тога нема у животињском телу никада мира, сви његови делови непрестано су на путу, ту је вечито одлажење и долажење, и после некога времена једва да се у њему задржао и трунак од првобит-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

них му градива. Карактеристика је тих нових азотних заједница, у којима и са којима он тело оставља, да око себе гадан смрад распростиру, чисто да се каже као за неки пркос организму, у којем се није више добро осећао.

Док је животињско тело живо и здраво, накнаде се ти губитци брзо придоласком нових атома из других тела. Али кад једном животиња или човек престане да живи, кад је тело мртво, онда престаје свако придоласкење и наступа брзо и нагло рушење свих заједница, у којима се још налазе атоми у телу. Процес тај назива се *труљење*.

Данас се за извесно зна, да је за наступање труљења нужно присуство неких сићушних организама, који се не могу видети голим оком. Они су познати под именом *бактерија*. Ове бактерије налазе се већ за живота у цревима и утицајем њиховим прелази увек неки део беланчасте хране већ у цревима у труљење. У живом телу немају оне шире поље за рад, али после смрти превладају сасвим и све беланчевине тела почну нагло да труну. Оне се при том распадају у многобројне газовите, већином врло смрдљиве производе. За сарамерно кратко време порушено је цело тело, само преостану кости, које полагано прелазе у колоток материје. Али бива, да и кости какав изванредан случај уведе раније у нову трку живота. Тако попови у Леону, у американој републици Никарагуи, продају раке на свом гробљу само на 10—25 година. После тог времена прекопа се земља заједно са костима и прода се фабрикантима шалитре. Од шалитре граде они после барут за војску. Прах најмирољубивијег грађанина може на тај начин да учествује још и после смрти делотворно у љутим биткама, и то можда за какву ствар, коју је некад из свег срца мрзио.

Да труљење после смрти тако брзо наступа, томе много припомаже и виша температура, коју има у почетку мртво тело, а и водњикава течност, која се налази у свима градивима животињског тела. Без воде не могу бактерије ништа да израде и потпуно осушено тело не труне. Ни смрзнута тела не могу да труну, па и кад је температура само неколико степена над нулом, труне животињско тело веома полако. Познато је да се у алпским горама на великом св. Бернхарду 2394 метра високо налази један манастир. Калуђери тога манастира имају узвишену задаћу, да у помоћ притичу онима, који у планини страдају. Кад је бура и вејавица, онда плати главом многи путник или сиромашак, који је пошао у планину ради својих послова. Кад калуђери нађу лешине таквих страдалника, онда их они сместе у својој мртвачкој капели у одељу, у ком су их нашли, да би их тако могли доцније њихови познаници лак-

ше познати. Мртавци ти не труну ту, то не да чист хладан ваздух у високој планини, него их тако са-суши, да постану мумије.

Пре се мислило, да је за труљење нуждан и ваздух (кисик). Данас се зна, да при приступу ваздуха не постају производи, који су карактеристични за труљење, него се — само ако је приступ ваздуха доста јак — тело потпуно распадне у воду, угљену киселину и амонијак. Али та тела нису производи труљења, него оксидисања. Утицајем ваздуха не труне дакле животињско тело, него се *оксидише т. ј. сагорева*. Кад тела у обичним приликама труну, онда има ваздух увек више мање приступа и с тога теку обично труљење и оксидисање заједно. Зависи од околности, хоће ли већи део тела иструлити или се оксидисати. Иначе је и труљењу и оксидисању последња циљ једна иста. И једним и другим постиже се преображај материје, који би се управо најбрже свршио директним спаљивањем.

Дешава се, да се у изванредним случајевима човечије тело сачува стотинама, па и хиљадама година од распадања. Али пре или после наступиће ипак тренутак, у ком ће се ослободити насилно на окупу одржани атоми и распрштати се на све стране. То дугује природи свако тело, ма како претпостављеној личности оно у животу припадало, и тај дуг мора се кад тад платити. Како је излишна према томе претерана брига за очување тела после смрти! Не изгледа ли то као устезање, да се плати дуг, а спаљивање мртваца с друге стране опет као жеља уредних људи, да што пре отплате оно, што дугују.

Године 1881. нађоше у Мисиру у једној гробници у Дер-ел-Бахри 14 краљевских лешина, мумије највећих фараона, међу којима се палазили и они, које су Грци познавали као Сесострисе. Беху то највећи хероји свога доба, силни освајачи, поштовани као полубогови. Више него 4000 година протекло је већ, како су били владоци једнога моћнога народа. Сувременици њихови завише их у мирисаве смоле и балземе и сахранише их у дубоке гробове међу стенама, да им обожавана тела скрију од погледа ниске светине. А та тела леже данас у лондонском музеју, имају као и остале музејске ствари своје нумере и после толико хиљада година може тамо свако да их види и опипа. Ни сневати нису могли они великани, да ће се тако једном времена променути!

Али још много горе прошле су покојне величине из краљевске лозе Бурбонаца у Француској. У Ст. Дени код Париса била је великопољска гробница, у којој се још од седмог столећа амо сахрањиваху француски краљеви. По налогу конвента отворена је

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB

октобра године 1793. та гробница, лешине, што их у њој нађоше, побацише у две велике јаме, које су насули кречом, а металне им скриње претопише. Чисто се човеку кожа јежи, кад чита у Ламартиновој историји Жирондиста опис тога догађаја. Пијана париска светина извлачила је уз кикот и вику балзамисана тела, раскидано месо, гњиле кости, празне лобање некадањих краљева, краљица и принчева. Пипин, оснивач куће Каролинга и отац Карла великог, био је само прегрш сива пепела, који је ветар за један тренут развејао. Залуду дакле беше све отимање зубу времена и гордо сенарисање и после смрти од осталог света. Најпосле је ипак дошао час, кад се измешали са простачким пепелом!

Природне науке научиле су нас, шта бива са материјом за живота и шта се догађа ш њом после смрти. Сазнали смо како се живот у природи одр-

жава преображајем материје и како ни смрт није ништа друго, него сирема за нов живот. Али признајмо, да тиме није решена нити загонетка живота, нити је подигнута копрена, која покрива тајну смрти. Најглавније ствари остале су ипак неразјашњене. Ту је дух, који живи и преко тела, којег су дела трајна својина целог човештва, те прелазе из векова у векове с једних поколења на друга живећи животом, који је сасвим различан од телеснога и којег суштину ни један „створен дух“ докучио није. У сфери те може се полетити само на крилима фантазије, а трезвен испиталац, који не сме себе да повери тој лакој водиљи, нема пута тамо, него ће радије признати, да поред свег огромног напретка у наукама и у познању има ипак још врло много ствари, којима узроке не знамо и које с тога не можемо себи ни да разјаснимо.

О Л И С Т И Њ И

КЊИЖЕВНЕ НОВОСТИ.

— У Београду је из штамарије напредне странке изашла ово дана расправа **Стојана Новаковића** под насловом „Служба логотета (или великог логотета) у старој српској држави.“ Прилог к тумачењу Душановог законика. Познати научник расправља у тој расправи најпре питање, шта је био логотет у Византинаца, па онда према томе и с помоћу наших извора истражује, шта је могао бити у нас.

— У 129. свесци Народне библиотеке браће Јовановића постављен је Живот Герасима Зелића, архимандрита.

— Професор Гаврило Витковић написао је монографију слике „Састанак Милоша Обреновића са Русић-нашом, с оне стране Дрине код Бјелине 1815. Та је слика својина књижара Ђермекова и Матића у Земуну и Митровици па је брзотиском штамарије истих књижара штампана и поменута монографија.

— Књижара браће М. Поповића издала је ово дана књижицу под насловом „Дечија забава“ У ту је књижицу прештампано шеснаест народних приповедака из Вукове збирке. На књижици нигде не стоји, да су приповетке из Вукове збирке, зашто, то не знамо; исто нам је тако чудно, рекли бисмо баш спорно право на прештапвање. Па се ни избор према намени за децу не може безусловно одобрити. Има у Вуковој допуњеној збирци куд и камо агоднијих приповедака, него што су ове овде покупљене. — Књижица је на лошој хартији штампана код Фукса а цена јој је 30 новчића.

— Као што Magazin јавља, држао је пре кратког времена Ђорђе Брандес у Варшави више предавања о пољској књижевности, која на неке појаве духовне радње у Пољака нову светлост бацају. Magazin је намеран о тим предавањима довести подробији извештај.

— Код Вилхелма Фридриха у Липском изашао је неки дан „Мим Парид“, реалистично-историјски роман из доба Домицијанова, од Вилхелма Валота. Ново

то дело Валотова, вели критика, одликује се тиме, што са реалистично-неодољивом снагом црта живот старог света; тај Парид, вели се даље, спада неоспорно међу најбоље карактерне приказе у светској књижевности те ће Валот себи тим најновијим својим романом зацело осигурати часно место у литератури романа. — Од истог је писца даље у истој наклади изашао и историјски роман из доба цара Нерона под насловом „Октавија“ даље и роман из старог Мисира „Благајница краљева.“

— Већ је друга година, како у наклади Лавослава Хартмана у Загребу у тромесечним свескама излази „Kroatische Revue. Berichte über sociale und literarische Verhältnisse der südslavischen Völker.“ Првој свесци за ову годину садржај је ово: 1. „Васкрс хрватске књижевности услед плуризма“, од професора Ивана Милчећића. 2. Словенци у свом књижевном одношају сирам Хрвата, од А. Фекоње. 3. О политичним и књижевним приликама у уједињеној Бугарској, од професора А. Безеншека. 4. Својта и имаовина Срба у краљевини Србији, од професора В. Карића. 5. Вук Стефановић-Караџић и његове заслуге за српски језик, од професора Армина Павића (из „Рада југославенске академије, књиге LXXVII. 1885.) 6. Устав краљевина Хрватске, Славоније и Далмације, правноисторијска скица од С. 7. Борба Хрвата с Монголима и Татарима, историјско-критична студија од Ивана Кукуљенића-Сакцијског. 8. Постанак аустројске народне имне, од Фр. Ш. Кухача. 9. О постанку југославенских орнамент-мотива, од професора дра Ј. Кршњавија. 10. Нов музикалан мајдан (Кухачеве „Југославенске народне појевке“), од дра А. Егерсдорфера. Затим долазе три некролога: др. Леополд Гајтлер, Фра Иван Деспот и др. Јован Суботић, па онда извештаји о седницама југославенске академије знаности, хрватског археолошког друштва и освртај на рад „Матице Хрватске“. Пред крај су силне занимљиве белешке о књижевности и уметности а завршује се свеска са библиографијом и то најпре немачких, енглеских, француских, талијанских и т. д. дела о југославенским земљама, даље

WWW.UNI
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

хрватско-српских дела, словеначких, и најпосле бугарских. У овом свеску ту додан је највећи и најпотпунији систематски каталог хрватских књига и музикалија, које се могу добити у књижари Хартмановој у Загребу.

— „Летопис ц. кр. геолошког државног завода“ у Бечу донео је у својој првој овогодишњој свесци од професора велике школе у Београду Јов. М. Жујовића веома важан рад под насловом „Geologische Übersicht des Königreiches Serbien“ (Геолошки преглед краљевине Србије) са геолошком картом. Чланак тај, који обухвата 56 великих страна, изашао је заједно са картом и као сепаратан отисак.

— 28. јунија п. р. о. г. биће триста година, како је умр'о оснивач новословеначке књиге, књижевни Колумб словеначки, Примож Трубар. „Љубљански звон“ доноси у спомен томе литерарну расправу Андрије Фекоње „О почетцима словеначке књижевности“ а на челу шестом броју тога листа има легенда Гораздова, посвећена Трубару, под насловом „Novi svetnik.“

С М Е С И Ц Е.

(Ото Герике.) Дана 11. маја по новом календару навршило се управо две стотине година, како је умр'о Герике, који се поред осталог свог посла много бавио и физиком, те пронашао и ваздушни шмрк. Ото Герике живио је баш у оно доба, које се може с пуним правом назвати добом великих проналазака на пољу астрономском, физикалном и математичном. У седамнаестом столећу испитао је Кеплер пут планета око сунца те кретање планета свео под три, у астрономији и физици добро позната закона; Галилеји је поставио законе о падању тела и за шеталицу; Њутн је дошао до закона о међусобном привлачењу небесних тела и о привлачењу земљином, даље је развио теорију светлости; у том веку је пронађен и термометар; Торичели је направио први барометар, а Паскал је показао, како се барометром даде мерити висина над земљином површином. Ото Герике родио се у Магдебургу 20. новембра 1602. године; од петнаест година већ пошао је на универзитет у Липсехом а слушао је филозофију. Доцније је прешао у Јену и одао се правним а у Лајпцу математичним, природним и техничким наукама, затим је десет месеци путовао по Француској и Енглеској. У свити Густава Адолфа служио је као инжењир; за Магдебург стекао је великих заслуга, зато су га 1676. г. изабрали за градоначелника а 1678. дошао је у мир. Кад се јунија месеца 1681. појавила куга у Магдебургу пређе он сину у Хамбург и ту умре 11. маја 1686. Поред својих многих аваничних послова бавио се ипак много природним наукама, тако је много време утрошио испитујући праван простор те је удесно и многе справе, да покаже да ваздуха има, те баш тим истраживањем и испитивањем дошао је до ваздушног шмрка. Пронашао га је око 1650. године. Његов први шмрк, дабогме, да није био тако савршен, као што је данас; већ сам он је нешто га усавршио. Кад је године 1654. био као посланик на сабору у Регенсбургу, молили су га познаници и пријатељи, да покаже ту пред господом своје

опите из физике. Већ на крају сабора приволи се те пред самим царем Фердинандом III., пред архиепископом из Мајнца, пред епископом из Вирцбурга и пред многим другим светом покаже своје неке опите, међу којима је најзнаменитији онај, што докажује, да ваздух шуљке полукугле у промеру 54 центиметра, и двете дебеле шуљке полукугле у промеру 54 центиметра, и притисак на њих морао је бити око 4730 килограма. Кад их је саставио и ваздух из њих шмрком извукао, нису могла двадесет и четир коња раавући их; да их развуку, треба педесет коња. Тако је велик ваздушни притисак! Епископ вирцбуршки је зажелио, да набави такве справе, но како није имао људи, који ће му направити то, купи их од Герика. Епископ их донесе у Вирцбург те су професори неке опите понављали а Шот их је и описао 1657. године; на то је Енглез Роберт Бојило 1659. поправио их. Како је Герике доказао, да је ваздух доста тежак и еластичан, то је тиме ударио темељ целој аеромеханици. Његово дело, које о опитима оваким говори, носи име: *Ottonis de Guericke Experimenta nova (ut vocantur, Magdeburgica de vacuo spatio*“. *Amsterd. 1672 244 p fol.* Герике је пронашао и манометар, да се мери релативна густина ваздуха. Како су овом справом пробали да и време предекажу, то се зато служили и човечуљком једним: стаклену цев, која је горе била затворена, мењали су у алкохол или у живу; по овој течности плувала је мала дрвена луткица. Кад је ваздух притискивао јаче, течност се дизала, иначе спуштала, лутка је претом указивала на скалу у циви а по томе су прорицали време. Ото Герике направио је и прву електричну машину. Хумболт вели у „Космосу“: „Он је чуо први пушањ, он је видио први искру електрицитета, који је он направио.“ Његова електрична машина била је врло проста: око осовине окретао је цилиндар од сумшора једном руком а другом је притиснуо парче сукна на цилиндар; тако се трљо цилиндар о сукно а трењем електрицитет будно. За спомен Герика подигли су му погрее из карарског мрамора године 1831., као на дан двестагодишњице пронасти Магдебуршке, у плавој дворани општине куће у Магдебургу. (По немачком.) С. М.

(Како у Јапану зову на ручак). Стил, којим у Јапану имућније класе становништва позивљу на ручак, изгледао би нама Јевропљанима и сувише чудан. Тамо је то већ највеће васпитање, да човек све, што има, према госту што већма смањи, на позив такав гласи отприлике овако: Молим да опростиш увреду, што ти је ваносим молећи те, да ми прекустра будеш гост. Малеи мој прљави дом истина није достојан части, да тебе дочека, и ми смо прост неизображен свет те ће ти можда јело наше једва пријати, али ипак се надам, да ћеш се снзити те — у шест часова к нама доћи. Странац који први пут добије овакав позив, мало се смишља да ли да му се одзове: оде ли онда из радозналости одиста онамо, то нађе чисту и укусно намештену кућу, љубавне и предусретљиве домаће и ручак са најмање десет до петнаест јела, све најбољих јела, што их баш у то тоба године има. Претераној скромности домаћиновој крива је једино превелика учтивост. I Z.

САДРЖАЈ: Живео Радаја! Приповетка са села. Срочио Панта Поповић. (Наставак.) — Свеједно! . . . Песма. Од М. — Ирина. Новела Сватолука Чеха. Превео П. Падејски. (Наставак.) — Мехмед-бег. Балада. Од Јосипа Берсе. — Српска епика. Из дела Карла Саса „велики епи светске књижевности“. (Наставак.) — Како све пролази на овоме свету. Од М. Петровића. — Листићи. Књижевне новости. — Смесице.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 фор. а. вр. на целу годину, 2 фор. 50 новч. на по године, 1 фор. 25 новч. на четврт године. За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 фор. на годину. — Рукописи се шаљу уредништву а преглата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад.